

Zand en leem

De Beuldersweg leidt niet naar 'Beul' (Budel). De Bredeweg is niet opvallend breed. In het hart van Ospel-dorp ligt de Stad. In de Beukenstraat is geen beuk te bekennen. De Nieuwstraat is juist heel erg oud. De Zuidhoeve ligt aan de Noordervaart en de Noordhoeve aan de Zuid-Willemsvaart. Sommige Nederweerder straatnamen lijken bepaald niet erg logisch. Of toch?

Bij vrijwel elke straatnaam hoort een verhaal. Neem bijvoorbeeld de Hogeweg, vroeger een oude zandweg waar nu de huidige Burgemeester Vullersstraat is. Tegenwoordig is de Hogeweg een straat bij gemeenschapshuis 'De Pinnenhof'. Fietsenmaker 'Thieu van Siem' (Peters), die zijn winkel pal naast de kerk had, wist zeker dat de Hogeweg laaggelegen was. De overlevering vertelt dat als Thieu een los fietswiel een 'hengst' gaf, het lichtjes richting Hogeweg rolde, bergaf dus. Het gebied dat omsloten wordt door Burgemeester Vullersstraat, Moesemansstraat en Schoolstraat was oorspronkelijk een zandbult; een hoog punt in de omgeving. De ondergrond bestond uit fijnkorrelige leem die uitstekend geschikt was voor de baksteenfabricage. In de vijftiende en zestiende eeuw werd de zandbult daarom stelselmatig afgegraven en kreeg het gebied de naam Tiggelvelt. 'Tiggel' of 'tiggelsteen' is een oud woord voor baksteen. De naam verwijst dus naar de leemwinning en baksteenfabricage (in ovens die daar ook gestaan moeten hebben, want met de zware leem ging men niet ver sjouwen). Het afgegraven gedeelte noemde men het 'Leeg (laag) Tiggelvelt', het nog niet afgegraven stuk kreeg de naam 'Hoogh Tiggelvelt'. Langs dat terrein liep dus de Hogeweg, een benaming die, naarmate de winning van de leem vorderde, steeds minder van toepassing was.

De afgegraven delen bestonden uit metersdiepe kuilen waarin huisafval en restanten van de baksteenfabricage werden gedumpt. Andere grote leemgroeves bevonden zich in Boeket ('het Haerd' bij de Hardsteeg, genoemd naar de keiharde leem die daar gewonnen werd), op de Horick in Ospel, op Staat (bij de Pannenweg, genoemd naar de

De Hogeweg verwijst naar een oude terreinhoogte die eeuwen geleden geheel is afgegraven ten behoeve van de leemwinning. Foto: Alfons Bruekers.

dakpanovens die daar in de negentiende eeuw in gebruik waren) en in Eind (de 'Leemkuilen'). Fijnkorrelig strooizand voor op de plavuizen van de keukenvloer ging men halen bij 'de Zandberg' aan Sluis Veertien, een restant van de kanaalgraverij.

Terug naar het Tiggelvelt bij de Hogeweg. Tijdens de uitbreiding in 1986 van gemeenschapshuis 'de Pinnenhof' kwamen bij archeologisch onderzoek de resten van de leemwinningsputten aan het licht. Toen enkele jaren geleden het zorgcentrum 'Domus Ventura' aan de Kapelaniestraat werd gebouwd, was het voor de aannemer een onplezierige verrassing (en grote kostenpost) toen hij merkte dat het gebouw op los zand gebouwd dreigde te worden. De fundering kwam namelijk precies in de oude leemwinningsputten van het 'Leeg Tiggelvelt' te liggen. Ook de latere verzakking van de scheidsmuur aan de achterzijde van 'Domus Ventura' is vermoedelijk te wijten aan de zwakke en onbetrouwbare ondergrond in het hele gebied. De bouwheer was verrast maar wie de geschiedenis kent had het kunnen weten...

Alfons Bruekers